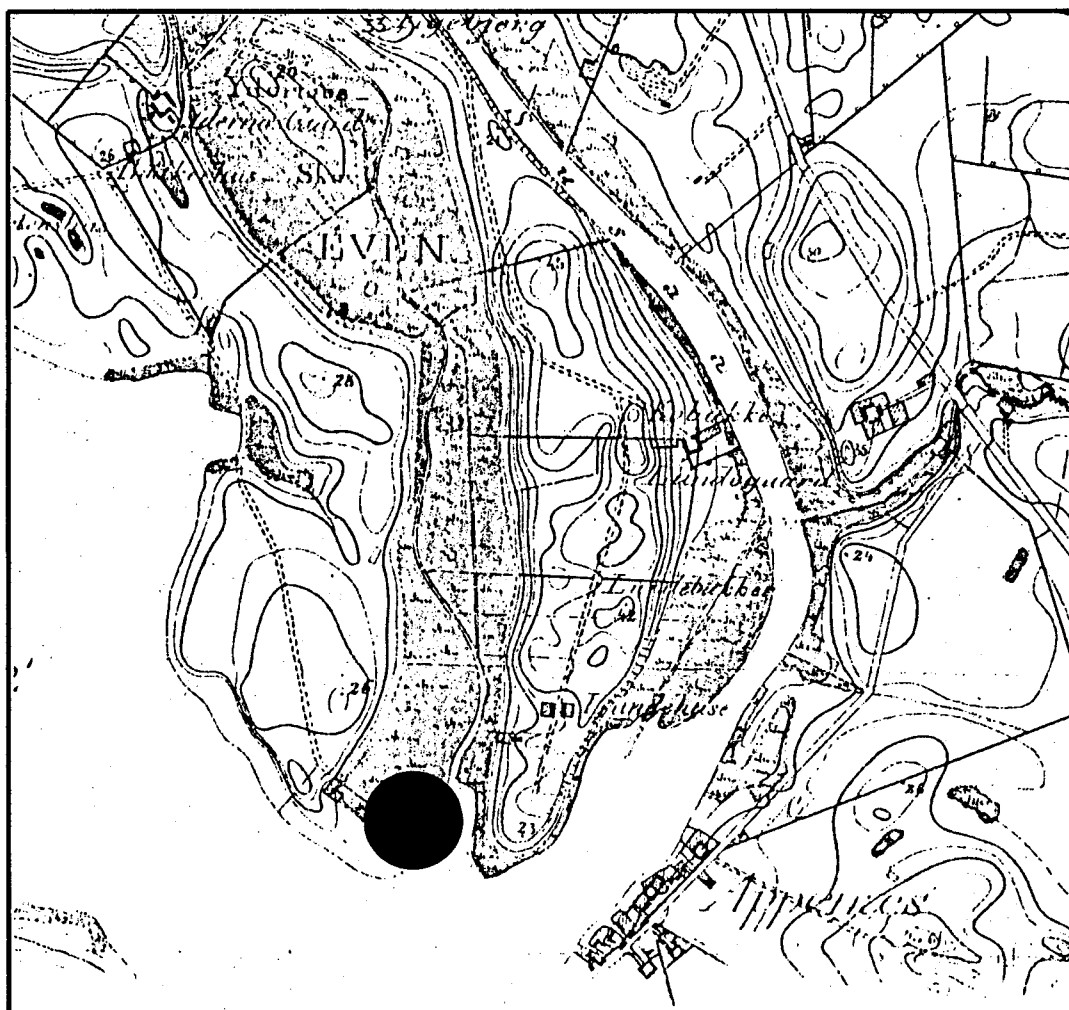

EVENS ENGE

ARKÆOLOGISK UNDERSØGELSE
NÆM 1993:485

NÆSTVED MUSEUM 1996

NÆM 1993:485 Evens Enge - bopladsrester fra Ertebøllekultur

RAS j. nr. P. 3007/95.

Næstved Kommune j. nr. 06.00 G01.

Skov- og Naturstyrelsen j. nr. SN 4382/5-0003.

Næstved sogn, Tybjerg herred, Præstø amt

Sted nr. 05.07.07

4 cm kort 1512 IV SV

Indholdsfortegnelse:

Resumé:	s. 1
Undersøgelsens forhistorie:	s. 1
Topografi:	s. 1
Målesystem:	s. 2
Metodik og forløb:	s. 2
Konklusion:	s. 3
Lagbeskrivelse:	s. 4
Fundliste:	s. 6
Tegningsliste:	s. 9
Koteliste:	s. 9
Bilag:	
Oversigtsplan i 1:10.000	
Oversigtsplan i 1:250 med felter og målesystem	
Profiltegning, grøft A	
Profiltegning, grøft B	
Profiltegning, grøft T	
Skitser af profiludsnit	

Resumé:

I forbindelse med et naturgenopretningsprojekt i 1993 nær vandløbet Evens udmunding i Karrebæk Fjord blev der fundet redskaber fra Ertebøllekulturen. Næstved Museum foretog derfor i 1995 en orienterende undersøgelse i området for at klarlægge hvad der var blevet ødelagt. Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat, Næstved kommune og Skov- og Naturstyrelsen bekostede undersøgelsen, der havde et budget på kr. 36.247.

Ansvarlig leder for undersøgelsen var museumsinspektør Anne Bloch Jørgensen.

Ved hjælp af en rendegraver blev der gravet 4 søgegrøfter, og med håndkraft 12 mindre prøvehuller. Der kunne ikke påvises urørte kulturlag indenfor det undersøgte areal. De upatinerede genstande, som opsamledes fra den opgravede fyld ved anlæggelsen af strandengssøen i 1993, kan derfor stamme fra ikke omlejrrede udsmidslag udenfor området. Der blev dog påvist et aktivitetsområde i form af et omlejrret kulturlag med flintoldsager og -affald samt dyreknogeter. Genstandene (skive- og kerneøkser, skrabere, afslag m.v.) dateres til den sidste del af ertebøllekulturen.

Undersøgelsens forhistorie:

Ved etablering af en strandengssø nær vandløbet Evens udmunding i Karrebæk Fjord i forbindelse med et naturgenopretningsprojekt, fandt amatørarkæologerne Juel Andersen og Axel Johansson i 1993 redskaber m.m. fra ertebøllekulturen i de opgravede jordmasser. Fundene omfattede en skiveøkse, flintafslag, knogler, træ og trækul. Flinten var fortrinsvis upatineret, så materialet formodedes at stamme fra intakte kulturlag, som var gennemgravet ved anlægsarbejdet. Derfor skønnedes det påkrævet at foretage nærmere undersøgelser på stedet med det formål at klarlægge aflejringsforholdene samt kulturlagenes art og udstrækning. Herved skulle opnås en fornemmelse af hvad der var blevet ødelagt, samt et overblik over hvor det vil være nødvendigt at være påpasselig ved påfølgende oprensninger af den udgravede strandengssø.

Topografi:

Undersøgelsesområdet ligger på den sydlige del af Ydernæs, helt ned til vandet, tæt ved vandløbet Evens udløb i Karrebæk Fjord (jf. oversigtsplan i 1:10.000). Udløbet er nu blevet udvidet til en strandengssø. Mod nord og vest er der et lavtliggende engområde, ellers er udløbet omgivet af moræneknolde. Lagfølgen på stedet var følgende: øverst græstørv, derunder et påført sandet lag (formentlig opgravede jordmasser fra anlæggelsen af strandengssøen). Derunder igen et lettere forrådnat rodlag. Længere nede var gytje- og sandlag med sten og grus.

Målesystem:

Ved undersøgelsen blev udlagt et retvinklet koordinatsystem, med x-aksen voksende i østlig retning, og med y-aksen voksende i nordlig retning. Som vilkårligt fixpunkt valgtes toppen af et søm i en nedhamret træpæl ved punkt 110/70. Toppen af sømmet var 66 cm over vandspejlskoten. Målesystemet blev indmålt i forhold til kysten og et nærliggende hegn af landinspektørfirmaet Toft & Malmskov.

Metodik og forløb:

Daglig og ansvarlig leder var museumsinspektør Anne Bloch Jørgensen, Næstved Museum. Desuden deltog udgravningsassistent Jonas Christensen, arkæolog Aoife Daly, amatørarkæolog Axel Johansson, samt medlemmer af Næstved Museums arkæologigruppe.

Undersøgelsen budgetteredes til kr. 36.247, og blev bekostet af Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat, Næstved Kommune og Skov- og Naturstyrelsen.

Det undersøgte areal ejes af Næstved Kommune, som var behjælpelig på mange måder, og med stor velvilje stillede pumpeudstyr til rådighed, fik opsat hegn omkring udgravningen m.m.

Landinspektørfirmaet Toft & Malmskov, Næstved udlagde undersøgelsens målesystem.

Undersøgelsen foregik i perioden 05.-17. juli 1995.

Ved undersøgelsen blev der med en rendegraver lavet fire søgegrøfter vinkelret dels på strandengssøen (felt S) dels på Karrebæk Fjord (felt A, B og T) (jf. oversigtsplan i 1:250 og plantegning 1, 2 & 3). Derudover blev der ved håndkraft udgravet 12 mindre prøvehuller, på 1, 2 eller 3 kvadratmeter (felterne C, D, E, F, H, J, L, M, N, O, P, R). Profiler blev opmålt i grøfterne A, B og S (jf. plantegning 4-11). I de øvrige felter blev profilerne skitseret og beskrevet. Genstande blev indsamlet og nummereret efter lag og felt. Originaltegninger samt skitser og gravebog findes på Næstved Museum, arkiveret under j.nr. NÆM 1993:483. Under udgravningen blev profiler og oversigtsbilleder fotograferet med sort/hvid film - denne mislykkedes desværre, der foreligger derfor kun oversigtsbilleder i dias.

Ved maskingravningen af de fire søgegrøfter blev materialet fra de forskellige lag i størst mulig udstrækning holdt i bunker for sig, og derefter vandsoldet i sold med maskevidde 0,5 cm eller gennemrodet med graveske. Grøfterne blev endvidere inddelt i mindre områder angivet med romertal, og fund fra de forskellige lag blev også angivet i henhold hertil, jf. oversigtsplan i 1:250 og fundliste.

Konklusion:

Undersøgelsen resulterede i påvisningen af et aktivitetsområde i form af et omlejret kulturlag med flintoldsager og -affald samt dyrekogler. Området blev afgrænset mod nord, samt omtrentligt mod øst og vest. Genstandene (skive- og kerneøkser, skrabere, afslag m.v.) dateres til den sidste del af ertebøllekulturen. Indenfor det undersøgte areal kunne ikke påvises urørte kulturlag. De omtrent upatinerede genstande, som opsamledes fra den opgravede fyld fra anlæggelsen af strandengssøen i 1993, må derfor antagelig stamme fra ikke omlejlrede udsmidslag udenfor det aktivitetsområde som påvist ved undersøgelsen her i 1995, - eller eventuelt fra yngre, lavereliggende bopladslag. Det vil derfor være påkrævet at eventuelle senere oprensninger af den gravede strandengssø overvåges nøje arkæologisk. Allerbedst ville det være i et sådant tilfælde at foretage en marinarkæologisk undersøgelse forinden.

Næstved Museum d. 24.09.1996

Anne Bloch Jørgensen
museumsinspektør

Jonas Christensen
udgravningsassistent

Lagbeskrivelse:

Felt A:

- AA: Overjord bestående af græstørv samt et påført sandet lag.
- AB: Let forrådnede siv (AA må være påført for få år siden).
- AC: Gytje.
- AD1: Gulbrunt sandlag med grus, glas, tegl og flint etc.
- AD2: Gulbrun sandet affejring med flint og flintredskaber.
- AE: Gråt sand med skaller og tynde lag af gytje.
- AF: Blegt sandlag med linser af mørkt humøst sand (linser = AF1).
- AH: Sandlag.

Felt B:

- BA: Overjord bestående af græstørv samt et påført sandet lag.
- BB: Let forrådnede siv (BA må være påført for få år siden).
- BC: Lysegråt grus/sandlag med mange rødder samt tegl og glas.
- BD: Gulbrunt grus/sandlag med tegl og glas.
- BE: Gråt sandlag med skaller.
- BF: Gulbrunt sand.

Felt C:

- CA: Overjord.
- CB: Rørtørv.
- CC: Gulbrunt stenet sand.

Felt D:

- DA: Overjord.
- DB: Gulbrunt gruset sand med flint.
- DC: Gråt stenet sand.

Felt E:

- EA: Overjord.
- EB 1: Gulbrunt stenet og gruset sand med flint og tynde striber af fedtet tørv.
- EB 2: Gulbrunt let gruset sand med flint og tynde striber af fedtet tørv.
- EC: Gråt sand med organisk materiale.

Felt F

- FA: Overjord.
- FB: Rørtørv.
- FC: Grågult stenet sand.

Felt H:

- HA: Overjord.
- HB: Rørtørv.

Felt J:

- JA: Overjord.

JB: Brunt, let tørveagtigt sand med lidt siv/rør - rødder.
JC: Gulbrunt gruset sand med gråhvidt sandlag i midten.
JD: Gråt, let gruset sand.

Felt L:

LA: Overjord.
LB: Gulbrunt gruset og stenet sand.

Felt M:

MA: Overjord.
MB: Rørtørv.
MC: Gråt sand.

Felt N:

NA: Overjord.
NB: Rørtørv.
NC: Let humøst mørkegråt sand med organisk materiale (rødder).
ND: Gråt sand med spredte skaller (hjertermusling).

Felt O:

OA: Overjord.
OB: Rørtørv.
OC: Gråt let humøst gruset sand.

Felt P:

PA: Overjord.
PB: Rørtørv.
PC: Grågult sand.

Felt R:

RA: Overjord.
RB: Rørtørv.
RC: Gulbrunt gruset sand.
RD: Gråt sand.

Felt S:

SA: Overjord.
SB: Sandlag. Stiplet linie angiver markant farveforskel - øverst lyst, nederst mørkt.
SC: Tyndt, groft sandlag.
SD: Gytjelag/-striber.
SE: Mørkt sand.
SF: Mørkt sand, lidt lysere end SE.
SH: Fint, mørkt sand.
SI: Tyndt lag af fint sand.
SL: Meget groft sand med småsten.
SM: Fint sand.

Felt T:

TA: Overjord.

TB: Rør/tørv.

TC: Gråt sand med tegl.

TD1: Gråt stenet sand med tegl.

TD2: Gråt stenet sand med tegl.

TE: Gytje med skaller og træ.

TF: Gråt sand helt spættet med skaller.

Fundliste:

Vandrullede og næsten ikke omdannede/sortpatinerede oldsager hyppigt forekommende i samme lag.

Ang. romertal efter lagnummer, se nedenfor og jf. oversigtsplan 1:250.

AB/AD III:	3 flintafslag 1 stk. ildskørnet flint
AB/AD IV:	3 flintafslag
AB/AD V:	1 smal, fladhugget skiveøkse (-mejsel ?) 3 flintafslag 1 skiveskraber 1 stk. ildskørnet flint
AC I:	4 dyrekogler 1 dyretand
AD I:	2 dyrekogler 1 dyretand 31 flintafslag - halvdelen vandrullede, resten næsten uomdannede 1 ildskørnet flintafslag 3 flækker 2 blokafslag 1 blok
AD II:	1 kerneøkse med rhombisk tværsnit, sortpatineret 1 skiveøkse 34 flintafslag, heraf 24 vandrullede 2 flækker 2 sammenhørende fragmenter af en slibesten (skiferagtig stenart)
AD IV:	6 flintafslag 2 flækkefragmenter
AE II:	5 flintafslag 1 fragment af en ildskørnet flække 1 blok
AE IV:	2 flintafslag
BA III:	1 skiveøkse
BA IV:	1 flintafslag

BD I:	2 dyrekogler 12 flintafslag 1 flække
BD II:	1 dyretand 1 skiveskraber 1 skiveøkse, fladhugget 1 lille flække 24 flintafslag, heraf 1 ildskørnet
BD III:	11 flintafslag 2 stk. ildskørnet flint
BD IV:	11 flintafslag
BD V:	5 flintafslag
BD VI:	4 flintafslag
BE I:	3 flintafslag
BE II:	9 flintafslag 1 fragment af en fladhugget skiveøkse
BE III:	2 flintafslag
BE IV:	2 flintafslag
BE V:	6 flintafslag
CC:	1 flintafslag
DA:	1 flintafslag
DB:	4 flintafslag
EA:	3 flintafslag
EB 1:	5 flintafslag 1 flækkefragment
EB 2:	2 flintafslag
EC:	2 flintafslag
H:	2 flintafslag
TD I:	8 flintafslag
TD II:	2 flintafslag
TE:	6 flintafslag

Fund opsamlet af Axel Johansson og Juel Andersen den 20. september 1993 fra lag, som var opgravet i forbindelse med etableringen af strandengsøen. Flintoldsagerne næsten uomdannede:

3 dyreknogler, heraf 1 afsavet/-skåret ledende
1 skiveøkse
12 flintafslag
4 flækker
1 blokafslag

Fund opsamlet fra opgravede lag ved museets besigtigelse den 29. september 1993:

1: 5 dyreknogler
2: 11 flintafslag (hovedparten næsten uomdannede)
2 ildskørnede flintafslag

Romertal efter lagnummer: Hver af de tre maskingravede grøfter A, B og T (ikke grøften S, da den hurtigt viste sig uden genstandsfund) blev inddelt i sektioner. Ved opgravningen blev lagene fra de forskellige sektioner holdt adskilt. Nedenfor er opgjort hvor mange trillebørfulde fra hvert lag der blev vandsoldet. De anvendte sold havde en maskevidde på 0,5 cm.

AD II: 6 trillebørfulde (hele bunken).
AE II: 5 trillebørfulde.
AB III: Delvis gennemrodet.
AD III: 4 trillebørfulde (resten gennemrodet).
AE III: 2 trillebørfulde (+ lidt gennemrodet).
AB IV: Delvis gennemrodet.
AD IV: 2 trillebørfulde (+ lidt gennemrodet).
AE IV: Halvt gennemrodet.
AB V: Delvis gennemrodet.
AD V: Halvt gennemrodet.
AE V: Ikke undersøgt, umiddelbart ingen fund.
AD VI: Ikke undersøgt, umiddelbart ingen fund.
AE VI: Ikke undersøgt, umiddelbart ingen fund.

BD I: 4 trillebørfulde (+ nok totalt gennemrodet).
BD II: 6 trillebørfulde.
BE II: 4 trillebørfulde (resten gennemrodet).
BD III: 4 trillebørfulde.
BE III: 4 trillebørfulde.
BD IV: 4 trillebørfulde.
BE IV: 4 trillebørfulde.
BD V: 4 trillebørfulde.

BE V: 4 trillebørfulde.
 BD VI: 2 trillebørfulde.
 BF VI: 2 trillebørfulde.

TD1: 3 trillebørfulde.
 TD2: 3 trillebørfulde.
 TE: 3 trillebørfulde.
 TF: 1½ trillebørfulde.

Tegningsliste:

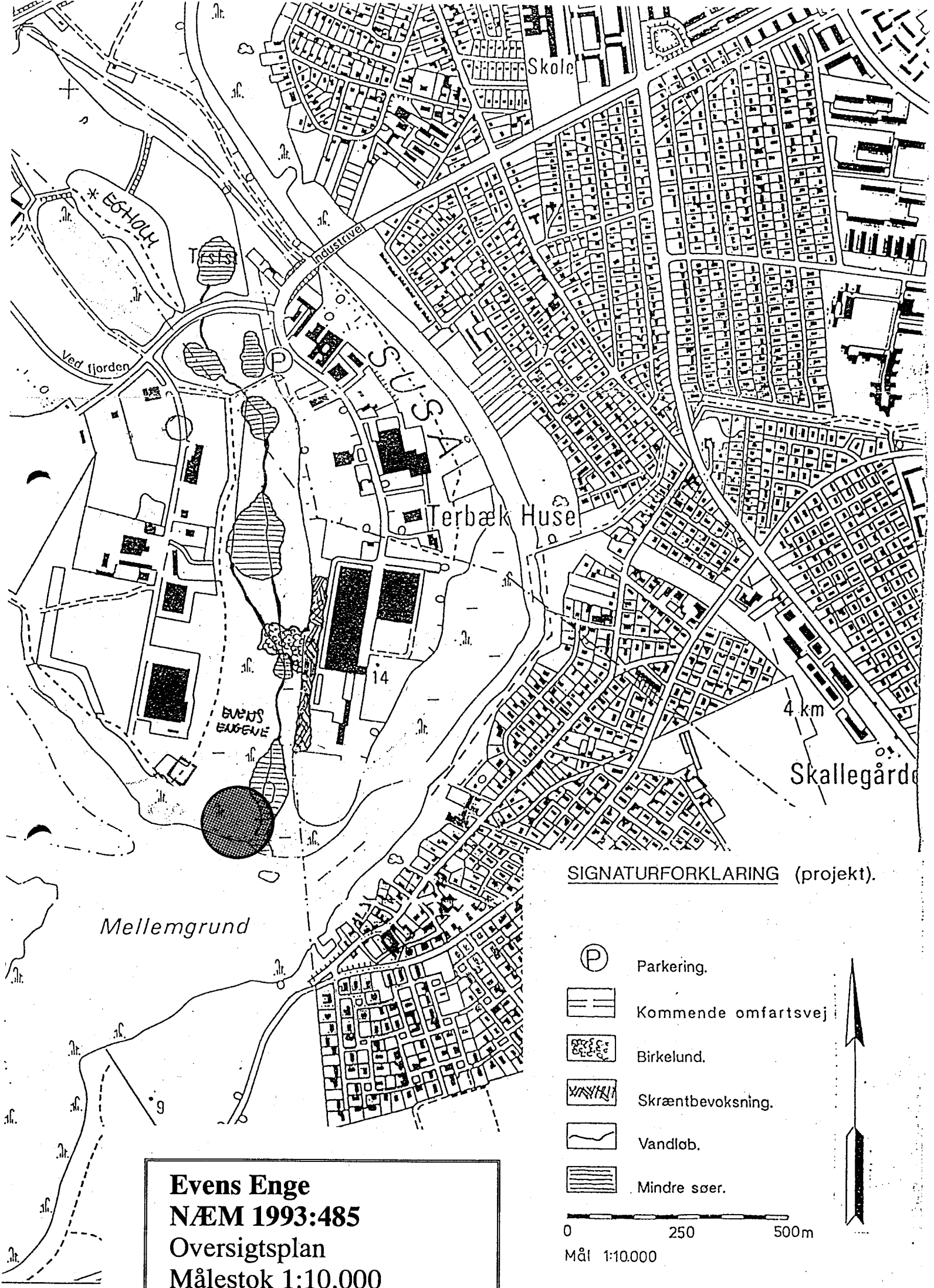
Plan 1: Oversigtsplan i 1:100, grøft B, C, D, E, f, H, J, L, T.
 Plan 2: Oversigtsplan i 1:100, grøft A, M, N, O, P, R.
 Plan 3: Oversigtsplan i 1:100, grøft S.
 Plan 4: Profiltegning i 1:20 fra grøft A, set fra øst.
 Plan 5: Profiltegning i 1:20 fra grøft A, set fra øst.
 Plan 6: Profiltegning i 1:20 fra grøft A, set fra øst.
 Plan 7: Profiltegning i 1:20 fra grøft S, set fra syd.
 Plan 8: Profiltegning i 1:20 fra grøft S, set fra syd.
 Plan 9: Profiltegning i 1:20 fra grøft B, set fra øst.
 Plan 10: Profiltegning i 1:20 fra grøft B, set fra øst.
 Plan 11: Profiltegning i 1:20 fra grøft B, set fra øst.

Kotelliste:

Nivellementer angivet i meter over vandspejlskoten.

A	1:	0,52	B	1:	0,54
	2:	-0,55		2:	-0,47
	3:	0,15		3:	0,29
	4:	-0,68		4:	-1,02
C	1:	0,43	D	1:	0,49
	2:	-0,35		2:	-0,15
	3:	0,34		3:	0,39
	4:	-0,39		4:	-0,22
E	1:	0,54	F	1:	0,34
	2:	-0,42		2:	-0,49
	3:	0,53		3:	0,28
	4:	-0,39		4:	-0,49
H	1:	0,29	J	1:	0,64
	2:	-0,49		2:	-0,33
	3:	0,23		3:	0,61
	4:	-0,56		4:	-0,42

L	1:	0,56	M	1:	0,39
	2:	0,11		2:	-0,77
	3:	0,59		3:	0,33
	4:	0,30		4:	-0,55
N	1:	0,28	O	1:	0,45
	2:	-0,95		2:	-0,55
	3:	0,24		3:	0,41
	4:	-1,04		4:	-0,68
P	1:	0,41	R	1:	0,46
	2:	-1,0		2:	-0,30
	3:	0,36		3:	0,54
	4:	-0,46		4:	-0,31
S	1:	0,43	T	1:	0,34
	2:	-0,59		2:	-1,63
	3:	0,32		3:	0,20
	4:	-0,81		4:	-1,99

Evens Enge
NÆM 1993:485
Oversigtsplan
Målestok 1:10.000

SIGNATURFORKLARING (projekt).

- Parkering.
- Kommende omfartsvej
- Birkelund.
- Skræntbevoksning.
- Vandløb.
- Mindre søer.

0 250 500m
 Mål 1:10.000

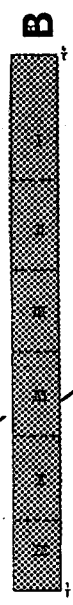
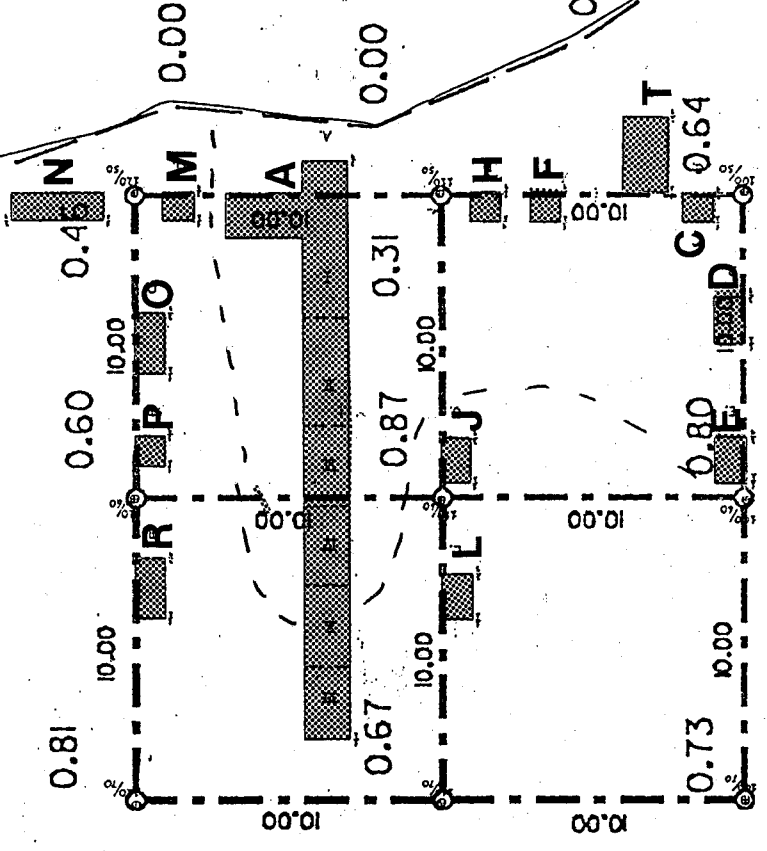

kystlinje

0.01 = Vandspejlskote

kystlinje

0.00

Evens Enge
NÆM 1993:485
 Oversigtsplan
 Målestok 1:250

hegn

0.49

hegn

FELT O - VESTPROFIL:

V V

OA

OB

OC

FELT P - VESTPROFIL:

V V V

PA

PB

PC

FELT R - VESTPROFIL:

V V

RA

RB

RC

RD

FELT T - VESTPROFIL:

V V V

TA

TB

TC

TD 1

TD 2

TE

TF

Evens Enge

NÆM 1993:485

Skitser af profiludsnit

Målestok 1:20

ABJ 1995